

rahlo-čuteča. Koliko nepotrebnih solza pretoči ona, kolikokrat pade v omotico brez potrebe, koliko dišav mora duhati, da pride spet k zavednosti! Tega bi ji pač ne trebalo, ako bi kaj več delala. Ali padati v omotico, to je pri gospodi običajno. Gorje gospé ali gospodični, ki bi ne padla pri enem ali drugem žalostnem dogodku v omotico! Nekdó je pa še dejal, da padejo gosposke ženske le takrat v omotico, če vedó, da jih bo kdo vjél. Tega ravno ne bodem preiskoval natančneje; ali verjamem, da kar tako izmišljena ta stvar tudi ni.

Greh bi bil, ako bi tudi oni stariši, ki vedó, da njihovi hčeri ne bode treba nikdar se truditi, nji ne pustili delati ničesa. Škodovali bi s tem ne samo njenemu truplu, ampak tudi njenemu duhu. Če ne bode delala hči, bode začela brati. In kaj? Romane. — No, porekó nekteri, branje je tudi delo. Branje uri duha. Prav imate. Branje je tudi delo; ali branje modernih romanov pa ni. Ti romani so pisani tako, da si ni pri njih treba prav ničesa misliti. Lehko jih razume človek, ki nima niti enega grama možganov v glavi. Začnó se vsi s tem, da se zaljubi mladenič v dekle, potem sledi kake stokrat „oh in ah“. Ljubimcema se stavljajo sem ter tje ovire, — ali slednjič je vendar le ženitev. Tako se piše v vsacem romanu. Kdo bi kaj mislil pri tem! Branje teh romanov učini le to, da dekleta sanjarijo vedno po onih ljubimcih, o katerih so brale v romanih.

Boljše ne morem skleniti tega pogovora, kakor z besedami Fenelona, kojega sem omenil že v drugem pogovoru. On pravi: „Mehkužnost in lenoba, združeni z nevednostjo, rodite ono pogubljivo poželenje po raztresenosti. Od tod prihaja tudi ona nespametna in nenasitljiva radovednost. Radovednost se obrača na nečimerne in nevarne stvari, posebno na branje romanov in družih stvari, v katerih igra čutna ljubezen glavno nalogo. Dekleta so lehkomiseljne, in lehkomiselnost jim brani premišljati, kar bi jih dostikrat prisililo molčati“.

In pozneje pravi: „Zdravje in nedolžnost sta prava vira veselja. Ohranimo otrokom okus na preprostih rečéh“.

(Dalje prih.)

Dopisi in novice.

— Iz seje c. k. dež. šl. svéta dné 20. februarija t. l.

Ljudski učitelj je bil definitivno postavljen.

Učiteljska vdova je dobila odpravnino za vdove (Abfertigung) in pogrebno četertletnino.

Povišanje učiteljske plače se je odreklo krajnemu šolskemu svétu na njega predlog.

Šolski vodja, ki je prosil oproščenja pri splačevanji v učiteljski pokojninski zavod, ni bil uslišan. —

Samec.

U težkim svojim stani
 Skerbi, za ljudstva čuje,
 V ljubezni gospoduje,
 Pobožnosti vžgani.
 Vojské, njih krik
 Sovraž' vladnik:
 Kjer miru — misli — ni,
 Tud' sreča proč zbeži.

Vsi.

On kraljuje,
 Skerbno čuje,
 K naši sreči
 Vedno veči,
 Dragi dani
 Mir ohrani;
 Je ljudstvam svojim Oča res,
 Jih varje k' punčico v očes'.

Samec.

Če spert kaj kneze skuša,
 Stop' Miroljub v njih sredo,
 In vsaki svēt, besedo
 Mogočniga poslušā.
 Kervavi boj
 Odverne koj;
 Strahū ni več! — sušē
 Se skerbnih spet solzē.

Vsi.

Kneze v zmedi
 V spretja sredi
 Pogovarja
 Svēt Cesarja;
 Bog ustavi
 Ljut kervavi;
 In hitro vidijo se spet
 Povsod serca od veselja vnet itd.

Prav to ga je pa menda vžgalo, da je v Kranjski Gori l. 1844 jel svoje pesniške reči zbirati in spisovati si v I. Bukvice, v katerih se poleg nagiba k pevanju nahaja čez LX pesmic, krajših in daljših, tu pa tam popravljanih, med njimi na pr. Dohtarju Prešérnu l. 1837 („Krajnsko, bratec, péti hrepenim, — S tabo zraven sklenen bit' želim, — Ker edinst z mojstram prava — Krajnušnje vkladna je zastava: — Torej, dragi, mi roko podaj i. t. d.“); Ugled Belzacarjev po Bironu l. 1836; Na grobu Vodnika l. 1834; Žala po Čopu l. 1844; Samson in Dalila; Lavdan; Rolande; Kam? Kje? Glas na Krajnce in njih Slovenske sosede l. 1836; Resninstvo; Volitev stanu v pogovoru; Roparstvo (iz osnovane zgodovinske posnéve: Erazma Lugarja beg); Moja domovina i. t. d. — L. 1845 je tem svojim pesmicam pripisal Vvod („Potrebne besede, svoje pesmi ljubivniga pevca“), za katerim pojasnuje nekaj manj umevnih besedi ter vedoč, da bode bravec teh bukev — v pesmih in v razlagi — našel mnogoterno nepopolnost, opominja, da popolnost se doseže še le sčasoma. — V vvodu preljubo ogovarja svoje pesmice, češ, v teh-le bukvicah sem vam v hišici, kakor v prijaznih in pripravnih stanicah, odločil stanovanje. Vém, da bi rade izletele vé tje med svet, toda verjemite mi, mladost je še premalo pri skušnji v šolo hodila. Pričujoči čas še ni vaš čas. Poslušajte stare in skušene, kakor predragi in slavni Vodnik to silo lepo kaže v pravljici od srake in nje mladih. — Jabelko ne pade daleč od drevesa — po tem pregovoru bi se vam, ktere ste po svojem pevcu vnete za vse lepo in čisto, utegnilo med svetom pripetiti, da bi vas zaničeval in zasmehoval, da bi se vam kakor meni, v primeri z drugimi, celo v vnanjih zađevah ne godilo po sreči, da bi se vam godilo kakor se je že eni vaših sestic (Novic. št. 16), česar pripustiti ne morem.

Ostanite torej lepo vkup sedaj, ko se meša vse, kar kranjščino tiče; dokler vas lepše opravim:

Sestričice
Devičice
Imajte se ljubó;
Per meni
Nobeni
Nič mankalo ne bo.

V ljubezni vse
Srečiti če
Sercé, k' za vas gori;
Samotno
Tihotno
Se tud sladko živi.

Ko prav pa čas
Posvet' za vas,
Ta pustli bomo kraj
In žvéle
Veséle
Vse bote vé tadaj.

Po svet' okol
Na hrib' na polj'
Po mestih in vaseh,
Ko drage
Preblage
U poznih poznih dnéh.

Očitano zmešnjavo z ozirom na slovenščino pa v opazki Varl sam opravičuje tako-le: „Vse se zdej, kar Krajnšnjo tiče, méša, taki govor, bo morde kdo mislil, je prederzin, je lažnjivi govor; ker se vender ravno zdej Krajnšnja vzdviguje, ravno zdej Novice cvetó, narodne pesmi, posvetne in svete, med ljudstvam nabrane, na svetlo gredo i. t. d. — Ja, ja, spoznam, in z veseljam obstanem: Vse to je res, je gola resnica; ali vklada v pričjočih dneih k vsému temu iskati, bi bla zmota velika. Ne duh, koker zdej gospoduje, je Krajnšnjo predramil in zbudil, temuč duh, ki je blage rojake, ki je možé navdajal, katerih nektere že veliko let gomila zelena zakriva, druge pa še le malo časa objema. Baron S. Cojz, Kopitar, Vodnik, Ravnihar, Čop, to so bli možje, domorodci, kateri so buditi Krajnšnjo znali; to so bli možje, domorodci, kateri so mlade in blage rojake za domači slovenski jezik vneti in ogrévati vedli, kateri so z Jarnikam vred ljubezin do Slovénšnje v Slovénjih obudili. Njih perzadevanje, njih vnéma, njih ljubézin, njih vkladna učenost in pretehtno preiskovanje je blo ljubo sonce, ki je Slovénšnjo razrahlalo in ogrelo, je bil zaželeni dež, ki je tisto potrebno povlažil, de se je ona iz zimskiga spanja zbudila in ozelenéla, de zaporedama mnoge cvetlice poganja, in se sčasama v sprelepi vert, v kratkočasni prijetni raj spreobrnila bode, v katerim bo razno prekrasno barvanih in lepo dušečih cvetličic v obilnosti dobiti. Iz tega pa ali pač zdej povzameš, kdo de je Krajnšnjo oživil? Ti je znano, kje de je vklad iskati, na kteriga operta se je naša Slovénšnja v toliko prijetni podobi vzdigvati jela? In ali mi ne boš morde poterdil, če ti rečem, de bi se naš domači jezik vse veseljši glasil, ko bi zdajne vodnike duh imenovanih mož navdajal? Ali glej, namest tega néki enostranski, svojoglavni in zapovedovavni duh med nami gospoduje, kateri samiga sé nezmotljiviga ima, lahkóvrne sebi sužne stori, njih, ki premalo v sé zaupajo, ostraši, marskterim cvetlični kal, ki za vert Slovénšnje klije, prec v začetki zaduši, rojake pa, ki s Slovénšnjo na ravnost spošteno ménijo, žali in z nejevoljo navdaja. Tudi

dobre, navadne in znane besede: čompe, podzemeljce, ki so čisto slovenske, zamétje, in besedo „korun“, ki jo ni nobedin dozdej rabil, namest njih vpeljati po vsi sili se trudi. Samoblastno take in enake napake vpelava, in hoče kdo napčnosti take pojasniti, gorjé mu! Hitro mu bo molčanje zapovedano. Verh tega imamo tri pravopise: V šolah po kmetih bojo otroci v starim pravopisi podučeni; desetašolcam bo Metelčica skladana; Novice so se Gajevih čerk poprijele: bukve bojo kmalo v tem, kmalo v drugim pravopisi natisnjene. Česa se hočmo torej deržati? Kteriga poslušati? Koga vbogati? — In vse to bi ne blo — zmešnjava ???“ —

Vnovič v slovstvu oživel je J. Varl l. 1848—9, tedaj farni namestnik v Kranjski Gori, kar nam poterjujejo II. Bukvice, v katerih se nahajajo l. 1849 vpisane pesmi: Poljski šterti Regiment iz nemšk.; Napuh-Lenoba; Bog ob hudi uri; Ustava; Korun (razprava v prozi in poeziji zoper korunarje t. j. tiste, ki so za „krompir, čompe, pozemeljce“ priporočali besedo „korun“ in nad temi se je jako hudoval!); Nero iz nemšk.; Nemškutar in Slovenec; Sv. Alojzi; Maria cvetlica iz nemšk.; igra: Erazma Lugarja beg — obdelana nekoliko po prej navedeni pesmi. — Vzlasti pa nam poterjuje njegovo iskrenost to, da je sam dopisovati jel v „Slovenski cerkveni časopis“ (l. 1848 št. 17) in v „Zgodnjo Danico“ l. 1849, kjer ste natisnjeni dve njegovi pesni: Kam? (l. 32) pa Kje? (l. 48). Pesnici te, zloženi l. 1834, značajni za vso njegovo poezijo, se po lastni novejši popravi glasite:

Kam?

Če ozrem se v neba višave,
Kjer se zvezd brezbrojno lesketa,
Al v doline, na goré, planjave,
V zagrinjalo globočin morja;

Spremišlujem če pomlad lepave,
Ptiča v zraku, v prahu spet červa,
Sploh, kar kól obsežejo širjave
Vsega, čudovitnega sveta;

Glas kar vere glasni oznanuje,
Vse me stvarnika uči, spričuje:
Ino ti me vprašaš, kam hitim?
Kam se mi mudi, po kom želim?
O da vprašaš! — Malo le je vredin,
Kdor je v teku k Bogu samo sredin.

Kje?

Kje, sim baral, drago je zdravilo,
Z njim dobiti znotranji si mir?
Kje žlahtno, vračivno pač mazilo,
Kje tolažbe stanovitni vir?

Sred veselja sim vesel s silo,
V meni polni roj serca ostril;
O ko rani bilo bi hladilo,
Nesel bi me tje vibarni dir!

Tudi zame bili kdaj so časi,
Se prijatelj dragi mi oglasi,
Ko sim se v slast morje topil:
Pa ne tu — drugod sim mir dobil.
Kje? — V kreposti, pravi. Jez ga bogam —
Srečin od takrat v družbi z Bogam.